

Rafał Dubowski

Anonimizacja niektórych danych w oświadczeniu majątkowym posła¹

Anonymisation of certain data in the Deputy's declaration of assets

The issue under analysis concerns the anonymisation of the data of a natural person to whom the Deputy has a financial obligation. After analysing the provisions of the GDPR, the author concludes that they do not preclude the disclosure of the name of the natural person with regard to whom the liability has arisen and do not provide a legal basis for effectively requesting the Marshal of the Sejm to anonymise the data of private individuals with regard to whom the liability has arisen in the declaration of assets.

Keywords: deputy, declaration of assets, GDPR

Analizowany w opinii problem dotyczy anonimizacji danych osoby fizycznej, wobec której poseł ma zobowiązanie finansowe. Po analizie przepisów RODO Autor stwierdza, że nie sprzeciwiają się one ujawnieniu imienia i nazwiska osoby fizycznej, wobec której powstało zobowiązanie i nie dają podstaw prawnych do tego, aby skutecznie wystąpić do Marszałka Sejmu o zanonimizowanie w oświadczeniu majątkowym danych osób prywatnych, wobec których powstało zobowiązanie.

Słowa kluczowe: poseł, oświadczenie majątkowe, RODO

Doktor nauk prawnych, ekspert ds. legislacji Biura Analiz Sejmowych ■
Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Prawa Ustrojowego i Parlamentarnego,
WARSZAWA, POLSKA ■
rafal.dubowski@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0001-7852-4275>

Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest przygotowanie odpowiedzi na następujące pytanie: „[c]zy w pkt 11 oświadczenia majątkowego jeśli mamy wraz z małżonką zobowiązanie wynikające ze zniesienia współwłasności wobec osób prywatnych (a nie instytucji bankowych) mogę wnieść do Marszałka Sejmu o zanonimizowanie danych osób prywatnych wobec których powstało zobowiązanie z uwagi na ochronę RODO?”.

W opinii uwzględniono przepisy następujących aktów prawnych:

¹ *Opinia prawna dotycząca anonimizacji części pkt XI oświadczenia majątkowego sporządzona 18 maja 2023 r. na zlecenie posła Klubu Parlamentarnego Koalicja Obywatelska – Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni; BAS-WAP-888/23.*

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.Urz. UE L 119 z 4 maja 2016 r.; dalej: RODO,
- ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1339; dalej: ustawa o wykonywaniu mandatu lub u.w.m.p.s.
Wykorzystane w opinii akty prawne uwzględniają stan prawny na dzień jej sporządzenia.

Uzasadnienie

1. Ustawa o wykonywaniu mandatu posła i senatora nakłada na parlamentarzystę obowiązek złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym (art. 35 ust. 1). Oświadczenie to dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową i zawiera między innymi informację o zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10 000 złotych, w tym zaciągniętych kredytach i pożyczkach oraz warunkach, na jakich zostały udzielone (art. 35 ust. 1 pkt 4). Jak stanowi art. 35 ust. 2 u.w.m.p.s., „[w]zór oświadczenia o stanie majątkowym stanowi załącznik do ustawy”. Zgodnie z tym wzorem w punkcie XI tego oświadczenia wykazuje się „[z]obowiązania pieniężne o wartości powyżej 10 000 złotych, w tym zaciągnięte kredyty i pożyczki oraz warunki, na jakich zostały udzielone (wobec kogo, w związku z jakim zdarzeniem, w jakiej wysokości)”. Z powyższego wynika więc w szczególności to, że w oświadczeniu majątkowym parlamentarzysta winien określić podmiot, wobec którego zobowiązanie powstało. Oznacza to, że jeśli zobowiązanie powstało wobec osoby fizycznej, to w oświadczeniu o stanie majątkowym należy podać jej dane personalne.

Powyzsze wnioski dotyczące konieczności podania danych personalnych osoby fizycznej korespondują z zaleceniami Komisji Etyki Poselskiej, która w swoich uwagach dotyczących wypełniania przez posłów oświadczeń o stanie majątkowym za rok 2022 wskazuje, że „[w] punkcie XI oświadczenia (zobowiązania pieniężne...) należy uwzględnić wszystkie zobowiązania pieniężne o wartości powyżej 10 000 złotych, w tym zaciągnięte kredyty i pożyczki oraz warunki, na jakich zostały udzielone – wobec kogo – podając dane personalne osoby fizycznej, która udzieliła posłowi pożyczki, w związku z jakim wydarzeniem, w jakiej wysokości”.

2. Zgodnie z art. 35 ust. 5 u.w.m.p.s. „[i]nformacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są jawne, z wyłączeniem informacji o adresie zamieszkania posła albo senatora oraz o miejscu położenia nieruchomości. Jawne informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego”. Jak wynika z cytowanego przepisu, zasadą jest jawność

informacji zamieszczonych w oświadczeniu o stanie majątkowym. Natomiast wyjątkami od tej zasady są objęte dwie kategorie informacji, tj. informacje o adresie zamieszkania parlamentarzysty oraz o miejscu położenia nieruchomości. Jednocześnie wyjątki te nie obejmują informacji dotyczących podmiotów, wobec których powstały zobowiązania, które są wykazywane w punkcie XI oświadczenia o stanie majątkowym. Oznacza to, że jeśli zobowiązanie powstało wobec osoby fizycznej i w oświadczeniu o stanie majątkowym zostało podane jej imię i nazwisko, wskazane dane będą, zgodnie z art. 35 ust. 5 u.w.m.p.s., podlegały ujawnieniu.

3. W tym kontekście warto zauważyć, że imię i nazwisko może stanowić dane osobowe w świetle art. 4 pkt 1 RODO, zgodnie z którym „«dane osobowe» oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej («osobie, której dane dotyczą»); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej”². Jednocześnie trzeba dodać, że ujawnienie danych osobowych winno być kwalifikowane jako przetwarzanie danych osobowych w rozumieniu art. 4 pkt 2 RODO, zgodnie z którym „«przetwarzanie» oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie”.

Chociaż ujawnienie imienia i nazwiska osoby fizycznej, wobec której powstało zobowiązanie, może stanowić przetwarzanie danych osobowych, to warto zauważyć, że nie sprzeciwiają się temu przepisy RODO. Zgodnie z art. 6 ust. 1 tego aktu prawnego „[p]rzetwarzanie jest zgodne z prawem wyłącznie w przypadkach, gdy – i w takim zakresie, w jakim – spełniony jest co najmniej jeden z poniższych warunków:

² P. Barta, M. Kawecki, P. Litwiński, Komentarz do art. 4 [w:] *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Wybrane przepisy sektorowe. Komentarz*, red. P. Litwiński, 2021, Legalis, nb 14, gdzie wskazano, iż „[n]a gruncie OchrDanychU97 [ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych – dopisek R.D.] w nauce prawa nie udzielono jasnej odpowiedzi na pytanie, kiedy informacja pozwala określić tożsamość osoby. Niewątpliwie należy zgodzić się ze stanowiskiem, że to, czy informacja pozwala na identyfikację osoby, wynikało z kontekstu, w jakim informacja ta występowała, a osobowy charakter nie może być z góry przypisany jakiegokolwiek kategorii danych [...]. Czasami bowiem podanie nazwiska, a nawet imienia i nazwiska osoby nie pozwala na określenie tożsamości tej osoby”.

- a) osoba, której dane dotyczą wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów;
- b) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy;
- c) przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze;
- d) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej;
- e) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
- f) przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem.

Akapit pierwszy lit. f) nie ma zastosowania do przetwarzania, którego dokonują organy publiczne w ramach realizacji swoich zadań”.

Z powyższego przepisu wynika więc, że przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne między innymi wówczas, gdy „przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze” (art. 6 ust. 1 lit. c) oraz wtedy, gdy „przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi” (art. 6 ust. 1 lit. e). Ponieważ ujawnienia imienia i nazwiska osoby fizycznej, wobec której powstało zobowiązanie, wymaga przepis prawa, tj. art. 35 ust. 5 u.w.m.p.s., należy stwierdzić, iż ten sposób przetwarzania danych jest legitymowany w świetle RODO³.

Wyżej przedstawiony pogląd koresponduje ze stanowiskiem wyrażanym przez Biuro Analiz Sejmowych pod rządami nieobowiązującej już ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Na przykład w opinii z 22 lipca 2013 r. stwierdzono, że „[o]bowiązek posła do ujawnienia w punkcie XI oświadczenia o stanie majątkowym danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu

³ Zob. P. Barta, M. Kawecki, P. Litwiński, Komentarz do art. 6 [w:] *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Wybrane przepisy sektorowe. Komentarz*, red. P. Litwiński, 2021, Legalis, nb 53, gdzie wskazano: „[w] odniesieniu do organów władzy publicznej podstawy przetwarzania danych osobowych zawarte w art. 6 ust. 1 lit. c i e RODO wzajemnie się więc uzupełniają, regulując sytuacje, w których w przepisach prawa Unii lub prawa krajowego wprost wskazano obowiązek przetwarzania określonych danych lub też wskazano zadania, do realizacji których niezbędne jest przetwarzanie danych osobowych”.

pożyczki, znajduje podstawę w ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora i nie narusza ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁴. Ponadto pogląd, zgodnie z którym ujawnianie przez posła w oświadczeniu majątkowym danych osoby udzielającej pożyczki posłowi jest zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, był artykułowany także w innych, wcześniejszych opiniach⁵.

4. Przesłanki żądania usunięcia danych określa art. 17 ust. 1 RODO, zgodnie z którym „[o]soba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

a) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;

b) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a) lub art. 9 ust. 2 lit. a), i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;

c) osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania lub osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 2 wobec przetwarzania;

d) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem;

e) dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie Unii lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator;

f) dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego, o których mowa w art. 8 ust. 1”.

⁴ K. Kubuj, *Opinia prawna w sprawie obowiązku ujawniania przez posła w oświadczeniu majątkowym danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki*, BAS-WAUiP 1858/13, niepubl.

⁵ Zob. I. Galińska-Rączy, *Obowiązek ujawniania w oświadczeniu o stanie majątkowym danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła posłowi pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007, s. 347-348; *eadem*, *Obowiązek ujawniania przez posła IV kadencji danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007, s. 348-349; E. Chojna-Duch, *Obowiązek ujawniania przez posła IV kadencji danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007, s. 349-353; A. Szostek, *Obowiązek ujawniania przez posła IV kadencji danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007, s. 353-354; J.M. Karolczak, *Stosowanie przepisów o ochronie danych osobowych do art. 35 ust. 5 ustawy o wykonywaniu mandatu* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007, s. 354-357.

Jak wskazuje się w piśmiennictwie prawniczym, „[o]gólne rozporządzenie o ochronie danych nie definiuje pojęcia usunięcia danych osobowych. Na gruncie OchrDanychU97 przez usunięcie danych osobowych rozumiano zniszczenie danych osobowych oraz modyfikację danych osobowych, która nie pozwoli na ustalenie tożsamości osoby, której dane dotyczą. Pierwszą ze wskazanych czynności należy utożsamiać z usunięciem bezpowrotnym danych, jak również z fizycznym unicestwieniem nośników danych, tak by odtworzenie informacji na nich zapisanych nie było możliwe. Efektem takiego działania powinien być brak możliwości dalszego dokonywania jakichkolwiek operacji na tych informacjach. Jeżeli zaś chodzi o drugą sytuację, to w praktyce odpowiada ona dokonaniu takich operacji na danych (np. usunięcie części informacji o charakterze osobowym, umożliwiającym połączenie pozostałych informacji z konkretną osobą fizyczną), które spowodują ich anonimizację. W tym kontekście należy również przytoczyć stanowisko NSA, zawarte w wyr. z 11.4.2017 r. (I OSK 2170/15, Legalis), zgodnie z którym «anonimizacja (zaczernienie) danych osobowych jest równoznaczna z ich usunięciem. Usunięcie może następować za pomocą różnych działań, ważne jest natomiast, aby przyniosły one jeden efekt tj. wykluczyły możliwość identyfikacji określonej osoby»⁶. Z powyższego wynika więc, że jedną z form usunięcia danych osobowych jest również ich anonimizacja. A zatem art. 17 RODO należy odczytywać jako przepis określający między innymi przesłanki anonimizacji danych osobowych.

Niemniej w kontekście pytania przedstawionego na wstępie niniejszej opinii należy zwrócić uwagę na art. 17 ust. 3 RODO. Zgodnie bowiem z tym przepisem „[u]st. 1 i 2 nie mają zastosowania, w zakresie w jakim przetwarzanie jest niezbędne:

- a) do korzystania z prawa do wolności wypowiedzi i informacji;
- b) do wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
- c) z uwagi na względy interesu publicznego w dziedzinie zdrowia publicznego zgodnie z art. 9 ust. 2 lit. h) oraz i) i art. 9 ust. 3;
- d) do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych zgodnie z art. 89 ust. 1, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania; lub
- e) do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń”.

Jak wynika z cytowanego przepisu, przesłanki anonimizacji danych osobowych, o których mowa w art. 17 ust. 1 RODO, nie mają zastosowania między

⁶ P. Barta, M. Kawecki, P. Litwiński, Komentarz do art. 17 [w:] *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Wybrane przepisy sektorowe. Komentarz*, red. P. Litwiński, 2021, Legalis, nb 13.

innymi w zakresie, w jakim przetwarzanie jest niezbędne „do wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi”. W związku z powyższym należy stwierdzić, że w sytuacji przedstawionej na początku opinii art. 17 ust. 1 RODO nie będzie miał zastosowania, ponieważ ujawnienia imienia i nazwiska osoby fizycznej, wobec której powstało zobowiązanie, wymaga przepis prawa, tj. art. 35 ust. 5 u.w.m.p.s. Tym samym w konkluzji należy stwierdzić, że brak jest podstaw prawnych do tego, aby skutecznie wystąpić do Marszałka Sejmu o zanonimizowanie w punkcie XI oświadczenia majątkowego w zakresie danych osób prywatnych, wobec których powstało zobowiązanie.

Podsumowanie

- W punkcie XI oświadczenia o stanie majątkowym parlamentarzysta winien określić podmiot, wobec którego zobowiązanie powstało. Oznacza to, że jeśli zobowiązanie powstało wobec osoby fizycznej, to w oświadczeniu o stanie majątkowym należy podać jej dane personalne.
- Jak wynika z art. 35 ust. 5 ustawy o wykonywaniu mandatu, zasadą jest jawność informacji zamieszczonych w oświadczeniu o stanie majątkowym. Natomiast wyjątkami od tej zasady są objęte dwie kategorie informacji, tj. informacje o adresie zamieszkania parlamentarzysty oraz o miejscu położenia nieruchomości. Jednocześnie wyjątki te nie obejmują informacji dotyczących podmiotów, wobec których powstały zobowiązania, które są wykazywane w punkcie XI oświadczenia o stanie majątkowym.
- Przepisy RODO nie sprzeciwiają się ujawnieniu imienia i nazwiska osoby fizycznej, wobec której powstało zobowiązanie, i jednocześnie nie dają podstaw prawnych do tego, aby skutecznie wystąpić do Marszałka Sejmu o zanonimizowanie punktu XI oświadczenia majątkowego w zakresie danych osób prywatnych, wobec których powstało zobowiązanie.

Bibliografia

Akty prawne

■ Prawo krajowe

Ustawa z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1339.

Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, t.j. Dz.U. 2016, poz. 922.

■ Prawo unijne

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.Urz. UE L 119 z 4 maja 2016 r.

Orzecznictwo

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 11 kwietnia 2017 r., sygn. akt IOSK 2170/15.

Literatura

Barta P., Kawecki M., Litwiński P., Komentarz do art. 4, art. 6, art. 17 [w:] *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Wybrane przepisy sektorowe. Komentarz*, red. P. Litwiński, 2021, Legalis.

Chojna-Duch E., *Obowiązek ujawniania przez posła IV kadencji danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007.

Galińska-Rączy I., *Obowiązek ujawniania przez posła IV kadencji danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007.

Galińska-Rączy I., *Obowiązek ujawniania w oświadczeniu o stanie majątkowym danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła posłowi pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007.

Karolczak J.M., *Stosowanie przepisów o ochronie danych osobowych do art. 35 ust. 5 ustawy o wykonywaniu mandatu* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007.

Szostek A., *Obowiązek ujawniania przez posła IV kadencji danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki* [w:] *Status posła*, cz. II, wybór i oprac. I. Galińska-Rączy, Warszawa 2007.

Inne

Kubuj K., *Opinia prawna w sprawie obowiązku ujawniania przez posła w oświadczeniu majątkowym danych personalnych osoby fizycznej, która udzieliła mu pożyczki*, BAS-WAU iP-1858/13, niepubl.